

ЛЮДСЬКА СУБ'ЄКТИВНІСТЬ У ВИМІРАХ СВОБОДИ ТА ТВОРЧОСТІ: ДАР СПІВТВОРЕННЯ ЧИ КАРА СПОТВОРЕННЯ?

Якби такі атрибути людської особистості як її суб'єктивність, свобода та творчість могли б бути однозначно прояснені, то проблеми їх філософського осмислення, мабуть, і не виникало б. Але як тільки ми доторкнемося до їх найперших буттєвих проявів, то відразу ж виникає безліч запитань, пошук відповідей на які й становить проблемне поле не тільки сучасної філософської рефлексії.

Людська суб'єктивність щонайперше асоціюється з суб'єктивізмом і необмеженим волінням аж до невизначеності “дурної суб'єктивності” у Гегеля. Свобода у найпоширеніших проявах демонструє себе як свавілля безконечного бажання проявляти свою “дурну суб'єктивність” у бездумному і бездушному відношенні до всіх і до всього. Дарунок творчості трансформується у невпинне творення спотворених форм і жаху самознищення себе й усього живого. При цьому цей жахливий процес творення власного самознищення починає нахабно й самовпевнено демонструвати себе як найперший вияв проявлення творчої свободи негативної суб'єктивності (суб'єктивізму), що об'єктивує себе в нібито людиномірних проявах буття всього сущого. Результатом цього є болісне відчуття апокаліпсису, що вже розпочався. Залишається тільки дочекатись останнього дзвону на похороні як суб'єктивності, так і свободи і творчості.

Звичайно, такий досить не оптимістичний засновок не може слугувати основною для розв'язання, чи принаймні, пошуку окреслення шляхів прояснення проблеми, заявленої у заголовку. Зрештою усвідомлення проблеми означає що вона десь і колись може бути розв'язана, хоча б на теоретичному рівні свого вираження.

Не можна не погодитися з тим, що “спонтанність, непередбачуваність, сутнісна незавершеність, а тому й позалогічність людини і дозволяють їй фігурувати у формі суб'єктивності” [4, с. 15]. Виходячи з такого міркування можемо вважати також, що творчість є атрибутивною ознакою суб'єктивності. Творчість як метафізичний бунт у формі само засвідчення – це проявленість самої суб'єктивності з ніщо. Через творчість проявляється автономія суб'єктивності відносно інших проявів буття, скоріше всього як спроба вийти за межі

ніщо самої суб'єктивності. Якщо суб'єктивність через творчість виходить за межі ніщо, то творчість постає як подолання ніщо в самій суб'єктивності. “Душа, – писав М. Бердяєв, – боїться порожнечі” [1, с. 125]. Тайна творчості і є тайною свободи, вважав М. Бердяєв. Тому людина приречена і на творчість, і на свободу у своїй необхідності бути людиною [2, с. 225]. Суб'єктивність, свобода та творчість постають в абсолютному бутті з безодні ніщо і уособлюються в людській особистості. Тільки розвинута особистість як проявлена всезагальною відповідальністю суб'єктивність може усвідомити, що творчість є не право людини, а покликання і обов'язок її (М.Бердяєв). Тільки тоді суб'єктивність, як подолана в собі безодня ніщо здатна відгукнутись на “зов Божий, який звернений до цієї безодні і з безодні чекає відповіді” [1, с. 118]. Тільки в такому випадку особистість набуває права співтворчості в божественному акті творіння свого буття, як вияву всезагальності. Але, якщо людина, як не проявлена суб'єктивність, що звернена лише до свого я, відвертається від цього “зову Божого”, не здатна віднайти себе в своєму сприйнятті свободи, як усвідомленої можливості, тоді її само творчість породжує химери та потвори. “Химеризація буття”, вважає О. Павленко настає тоді, коли ми насильно прагнемо відкрити Божественну таїну буття. Тоді з його “закритості” – “неалетейності” й виникають химери і кентаври [3, с. 175]. У цьому випадку творчість (а людина, все ж , приречена на неї) перетворюється в спотворення суцього. Спотворення суцього найстрашнішим і є спотворення самої людини: тоді з під лику – облику божественного (звідси російське – “лицо”, українське – “обличчя”) з'являється гримаса мавпи для якої, як відомо, “ничого не свято”.

1. Бердяев Н. А. *О назначении человека* / Н. А. Бердяев. – М.: Республика, 1993. – 383с.

2. Михайлов Ф. Т. *Самоопределение культуры. Философский поиск* / Ф. Т. Михайлов. – М. : Индрик, 2003. – 272с.

3. Павленко А. Н. *Бытие у своего порога (посильные размышления)* / А. Н. Павленко. – М. : РАН, 1997. – 211с.

4. Петрушенко В. Л. *Субъект – субъективность – субъективизм* / В. Л. Петрушенко // *Проблема суб'єктивності у філософії та культурі російського Срібного віку. Вип. 15. Матеріали Міжнародної наукової конференції 2009 року.* – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – С. 3-22.